

Asia: SYKE/2023/105

Lausuntopyyntö Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista Pohjanlahdelle ja Itämerelle | Begäran om utlåtande om Sveriges ändrade havsplaner för Bottniska viken och Östersjön

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

TAUSTAA

Ruotsin meri- ja vesiviranomainen on hallituksen toimeksiannosta laatinut muutosehdotuksen Ruotsin merialuesuunnitelmista. Toimeksiannon tavoitteena on mahdollistaa 90 terawattitunnin lisätuotanto merellä nykyisiin merialuesuunnitelmiin sisältyvien suunnitelmien lisäksi. Kokonaistavoite on tällöin 120 terawattituntia. Tavoite saavutettaisiin merituulivoimaa lisäämällä, myös Pohjanlahdella ja Itämeren eteläisemmissä osissa. Visio ulottuu vuoteen 2050. Muutosehdotuksessa esitetään myös vaihtoehtoisia energiantuotantoalueita, joita harkitaan jatkosuunnitteluprosessissa.

Suomen ympäristökeskus on pyytänyt Luonnonvarakeskukselta (Luke) lausuntoa Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista ja niihin liittyvistä ympäristövaikutusten arvioinneista. Luke ottaa lausunnossa kantaa vain omaan toimialaansa liittyviin asioihin.

LAUSUNTO

Kalat ja kalastus

Ruotsin merialuesuunnitelman muutosehdotuksessa esitetyt arviot merituulivoimarakentamisesta kalastukseen kohdistuvista taloudellisista vaikutuksista Pohjanlahdella perustuvat Ruotsin kalastusta kuvaaviin lukuihin. Luke huomauttaa, että Selkämeri on viime vuosikymmeninä ollut tärkein pyyntialue Suomen troolialuksille. Ylivoimaisesti tärkein saalislaji Selkämerellä on ollut silakka, jonka kokonaissaaliista suomalaiset kalastajat ovat viime vuosina pyytäneet lähes 80 prosenttia. Suomalaiset kalastusalukset pääsevät kalastamaan myös Ruotsin talousvyöhykkeelle ja aluevesien ulompiin osiin. Pääosa suomalaisten alusten Suomen fileeteollisuudelle toimittamasta silakasta on viime vuosina pyydetty Selkämereltä Ruotsin talousvyöhykkeeltä Finngrundetin ja Saltbankenin ympäristöstä (ks. Lappalainen ym. 2023). Luke katsoo, että Suomen troolikalastukseen mahdollisesti kohdistuvat haitat Selkämerellä tulisi ottaa paremmin huomioon vaikutusten arvioinnissa.

Merialuesuunnitelman muutosehdotuksessa todetaan, että kalastustoiminnan väheneminen tuulivoima-alueilla voisi hyödyttää kalakantoja ja niiden elpymistä esimerkiksi Pohjanlahdella. Luke kuitenkin huomauttaa, että avomerellä kalastuksen kohteena olevien lajien kalastusta säädellään kansainvälisesti vuosittain sovittavilla kantakohtaisilla kalastuskiintiöillä. Kalastuksen estyminen rajatulla alueella todennäköisesti lisäisi kalastuspainetta vastaavasti muilla lähialueilla, jolloin hyödyt kalakannoille jäisivät saavuttamatta.

Linnusto

Tuulivoiman rakentamisen vaikutukset lintuihin sivuutetaan kokonaan Ruotsin merialuesuunnitelman muutosehdotuksessa. Luke toteaa, että Itämeren alueella kulkee monen Suomessa pesivän ison lintulajin tärkeät muuttoreitit. Turun yliopiston GPS-tutkimukset ja BirdLifen selvitykset metsä- ja merihanhiin muuttoreiteistä osoittavat, että Perämeren, Satakunnan ja Pohjanmaan hanhet muuttavat läntistä etelä-Ruotsin rannikkoreittiä. Ruotsin merialuesuunnitelmaan lisätyt tuulivoima-alueet lisäisivät toteutuessaan riskiä sille, että Itämeren ja sen lähialueen tuulivoima-alueista aiheutuisi haitallisia yhteisvaikutuksia myös Suomen alueen linnustoon. Yhteisvaikutuksia on kuitenkin käytettävissä olevilla tiedoilla erittäin vaikea ennakoita. Mahdollisia vaikutuksia tulisi pyrkiä ennakoimaan ja arvioimaan laajassa valtioiden välisessä yhteistyössä, tarvittaessa lajien koko elinalueet kattavasti. Samalla tulisi osoittaa selkeimmät tietopuutteet ja ryhtyä määrätietoisesti keräämään yhteisvaikutusten ennakkoinnissa tarvittavaa lisätietoa. Matalikkoalueille tai niiden lähiympäristöön kohdistuva tuulivoimarakentaminen voisi vaikuttaa vesilintujen pesimäkantoihin. Avomerellä Ruotsin puolella sijaitsevat matalikkoalueet voivat olla merkittäviä ruokailu-, levähtämis- ja talvehtimisalueita myös Suomesta muuttaville vesilinnuille.

Hylkeet

Ruotsin merialuesuunnitelman muutosehdotuksessa ja siihen liittyvässä vaikutusten arvioinnissa on tuotu esille se, että merituulivoiman rakentamisella voi olla vaikutuksia hylkeisiin. Luke korostaa, että yksittäinen tuulivoimalahanke ei tyypillisesti aiheuta merkittäviä vaikutuksia hylkeille, jos alue ei ole keskeinen lisääntymis- ja/tai karvavaihtoalue, mutta toimintojen suunnittelussa on tärkeää tarkastella tuulivoimahankkeiden (ja muiden vastaavien rakennushankkeiden), lisääntyvän merenkulun ja muuttuvan ilmaston yhteisvaikutuksia. Hylkeitä koskeva vaikutusten arviointi ja mahdollisuudet haittojen lieventämiseksi on kuitenkin esitelty muutosehdotuksessa jokseenkin pintapuolisesti. Käytännössä ehdotuksesta ei ilmene, miten tuulivoimarakentamisen vaikutukset ja erityisesti yhteisvaikutukset huomioidaan ja mitä näiden välttämiseksi tai vähentämiseksi voidaan todellisuudessa tehdä energiantuotantoon ehdotetuilla alueilla.

Hylkeet ovat herkkiä suorille vaikutuksille, kuten ihmislähtöiselle häiriölle, erityisesti lisääntymis- (kevättalvi) ja karvavaihto- (kevät). Niin halli kuin norppa ovat paikkauskollisia lisääntymis- ja karvavaihto-alueidensa suhteen. Selvityksessä todetaan lisääntymisaikojen herkkyys, ja rakennustoimenpiteiden välttämistä suositellaankin ko. ajanjaksona, mutta käytännössä ihmistoiminta lisääntyisi alueella myös pysyvästi tuulivoimaloiden toiminnan, ylläpidon ja huollon takia. Keskeisimmät vaikutukset liittyvät lisääntyvään ihmislähtöiseen vedenalaisen meluun ja muuhun häiriöön (rakennustyöt, huolto ja liikkuminen) ulkomerialueilla, jotka ovat tyypillisesti olleet laivaväylien ulkopuolella kohtuullisen rauhallisia.

Halli synnyttää pääosin ajojäljet, mutta voi heikkoina jäätalvina poikia myös luodoilla. Norppa sen sijaan on puhtaasti riippuvainen jäätä ja lumesta, sillä laji tarvitsee onnistuneeseen lisääntymiseen riittävän lumi- ja jääpeitteen. Valtaosa (80 %) Itämeren norppakannasta elää Perämeren ja

Merenkurkun alueella. Osa ehdotuksessa esitetyistä Pohjanlahden energia-alueista sijoittuu Perämeren jääalueelle, jossa norppa vuosittain pesii runsaslukuisimmin. Muuttuva ilmasto on uhka norpalle, ja pitkäaikaisennusteet viittaavat siihen, että tulevaisuudessa jääpeite muodostuu talvisin varmasti vain Perämerelle. Perämeren rooli korostuu voimakkaasti norpan elinympäristönä. Tämän takia alueiden käyttöä suunniteltaessa on erityisen tärkeää huomioida tuulivoimalarakentamisen, talvimerenkulun ja heikentyneiden jääolosuhteiden yhteisvaikutukset esimerkiksi yhtenäiseen jääpeitteeseen. Tämä edellyttäisi nykyistä kattavampaa selvitystä pitkän aikavälin riskeistä ja alueiden käytön vaikutuksista. Tämän arvioinnin alueellinen rajausta tulisi olla lajien kannalta mielekäs, eli sen tulisi sisältää hylkeiden elinalueet kokonaisuudessaan, ei siis vain Ruotsin puoleisia hyljealueita.

TIIVISTELMÄ

Ruotsin merialuesuunnitelmaan on ehdotetun muutoksen yhteydessä lisätty tuulivoimalle varattuja alueita Itämerelle. Luke katsoo, että Ruotsin merialueelle suunnitellut tuulivoima-alueet voisivat toteutuessaan aiheuttaa myös Suomen alueelle ulottuvia ympäristövaikutuksia, jotka olisivat todennäköisimmin useiden tuulivoima-alueiden vaikeasti ennakoitavia yhteisvaikutuksia. Suomalaiset troolialukset kalastavat silakkaa Selkämerellä myös Ruotsin vesillä, joten myös suomalaisten alusten kalastukseen kohdistuvat vaikutukset tulisi tarkasteluissa ottaa huomioon. Luken käsityksen mukaan tuulivoimarakentamisella voi olla haitallisia yhteisvaikutuksia Perämeren norppaan ja norpan kohdalla vaikutusten arvioinnin tulisi mieluummin kattaa koko Perämeri, ei pelkästään Ruotsin alue. Myös lintuihin mahdollisesti kohdistuvat vaikutukset tulisi ottaa vaikutusten arviointiin mukaan. Käyttökelpoisen tiedon puute vaikeuttaa yleisesti erilaisten yhteisvaikutusten arviointia.

Thessler Sirpa
Luonnonvarakeskus

Lappalainen Antti